

STŘEDOVĚK A NOVOVĚK

Starohradištní příkop objevený na Malostranském náměstí v Praze

Jarmila Čiháková (Národní památkový ústav, ú. o. p. v hl. m. Praze)

V roce 2014 proběhl v areálu Lichtenštejnského paláce (čp. 258/III) drobný standardní záchranný výzkum s výsledky, které jsou pro poznání vývoje sídlištního celku na dnešní Malé Straně převratné. Odehrál se pod podlahami hlubokých sklepních místností náležejících gotickému domu na nároží horního Malostranského (dříve Vlašského) náměstí a Nerudovy ulice. Sídli v nich zařízení HAMU – Divadlo Inspirace, jehož prostory kvůli vysoké vlhkosti procházely od srpna 2014 přestavbou.

Aby divadlo mohlo plnit i funkci nahrávajícího studia, byly zde navrženy kanály vzduchotechniky vedené pod podlahou. Prošly klenbou dalšího, spodního sklepa novověkého stáří a v jeho sousedství zastihly anomálii, která se ukázala být nejspodnější částí raně středověkého příkopu.

Příkop se dochoval na malé části plochy divadla, v délce cca 6 metrů, z výplně se dochoval spodní úsek do výšky 1,7 metru nad dnem. Stěny příkopu jsou strmé (70°), šířka plochého dna činí 0,42 metru. Vstřícností stavebníka i projektanta se podařilo promptní změnou projektu části nově odkryté památky uchovat pro budoucnost. V místech nezbytného průchodu vzduchotechniky trasou příkopu bylo pořízeno několik profilů tvaru příkopu a skladby jeho výplně. Umělý, antropogenní vznik prohlubně, a tudíž její interpretace jako příkop, je potvrzen geologem (děkuji J. Zavřelovi). Hloubku příkopu – téměř 6 metrů – lze rekonstruovat na základě znalosti úrovně, z níž byl ve vzdálenosti cca 15 metrů západně vyhlouben objekt, při jehož zasypávání proběhl nám neznámý rituál s nádobou 7.–8. století a spáleným obilím.

Výplň příkopu je vrstvená a lze ji rozdělit do tří celků reprezentujících tři fáze zániku. V nejmladší z nich byla ve zčásti zasypaném příkopu vybudována dřevěná konstrukce – snad bednění pro ochranu nejspodnější partie stěn proti vodě při velkých deštích. Ve všech třech se objevují velice tvrdě ulehle vrstvy splavených svahovin, jejich podíl a tvrdost spolu se stářím stoupají. V nejstarší fázi se už vrstvy jiného složení nevyskytují, stejně tak se v ní nevyskytl žádný keramický nále. Nápadná je i absence kamenů, které by mohly náležet čelní kamenné plentě a indikovat tak poškození hrady.

Datování jednotlivých etap je zatím provedeno prostřednictvím keramických zlomků nalezených v některých vrstvách prostřední a nejmladší etapy zaplňování příkopu. Celkový počet zlomků nepřekročil dvě desítky. Žádný, ani nejmladší z nich vyzdvihnutý ze stratigraficky nejmladší vrstvy, není mladší než první polovina 9. století. Ve složení keramického souboru se projevuje určitý vývoj a uložení jednotlivých zlomků ve výplni vývoji od nejstarších k nejmladším odpovídá. Stratigraficky nejstarší ze zlomků je zdoben starohradištní tzv. vlásečnicovou vlnicí, používanou v 7. a 8. století (za konzultaci děkuji N. Profantové).

Nález příkopu dává jednoznačný smysl dříve uskutečněným nálezům starohradištní terénní situace odkryté v letech 1996 a 2007 ve vozovce před Lichtenštejnským palácem, která byla do literatury uvedena jako „situace, u níž příslušnost k hradbě není vyloučena“ (Čiháková 2009, obr. 6: 15). Nález příkopu tuto interpretaci jednoznačně potvrdil. Kombinací výsledků tří drobných archeologických výzkumů z let 1996, 2007 a 2014 při opravách různých inženýrských sítí tak bylo dosaženo poznání, že nejpozději okolo roku 800 existovala ve východní části dnešního centra Malé Strany velká opevněná enkláva, jejíž intravilán je jednoznačně orientován východně od nalezeného příkopu, směrem k Vltavě.

O poslání nově zjištěné opevněné osady však objev příkopu nevypovídá, jasno by mohly vnést analýzy historiků a jejich komparativní studia – např. stanic sloužících obchodnímu provozu ve franké říši i jinde v Evropě (pro vybírání cla, mýtného aj.). V členění fortifikačních systémů z doby hradištní na pražské Malé Straně, jak byly definovány v roce 2001 (Čiháková 2001), by nově nalezený příkop mohl náležet do soustavy „příkop 1“.

Významným objevem pod podlahou divadla bylo i zjištění několik tisíc let starého půdního horizontu v hloubce 5 metrů pod dnešním povrchem. Výškové zaměření fosilní půdy umožní rekonstruovat tvář této části Malé Strany v době, kdy sem v neolitu dorazili nejstarší zemědělci, kteří na několika archeologicky zkoumaných malostranských lokalitách zanechali své stopy v podobě keramických zlomků. Mezi svahovými sedimenty překrývajícími povrch půdy byl ve výšce 0,7 metru nad půdou nalezen rozlámaný střípek keramiky, jejíž stáří se dosud nepodařilo určit.

Literatura:

Čiháková, J. 2001: Raně středověké fortifikace na jižní hranici pražského levobřežního podhradí. In: Martin Ježek – Jan Klápště (ed.), Pražský hrad a Malá Strana, *Mediaevalia archaeologica* 3, Praha, 29–135.

Čiháková, J. 2009: Opevnění Malé Strany od 9. do 13. století. *Staletá Praha* 25, 2–30

ZPRÁVY

ČESKÉ ARCHEOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI

SDRUŽENÍ ARCHEOLOGŮ ČECH, MORAVY A SLEZSKA

ANNONCES DE LA SOCIÉTÉ TCHÉQUE D'ARCHÉOLOGIE

SUPPLÉMENT 97

ARCHEOLOGICKÉ VÝZKUMY V ČECHÁCH 2014

SBORNÍK REFERÁTŮ Z INFORMAČNÍHO KOLOKVIA

ARCHÄOLOGISCHE AUSGRABUNGEN IN BÖHMEN 2014

REFERATE AUS DEM INFORMATIONSKOLLOQUIUM

PRAHA 2015